

SARMAN, ÇORBA, SİYAH, BEYAZ... HEPSİ DE KARDEŞ! PEKİ NASIL OLUYOR?

Sürekli dişi peşinde koşan erkekleri gibi bir dişi kedi de üreme döneminde günde otuz kez çiftleşebiliyor. Ve bir dişi kedi ayrı ayrı erkek kedilerin spermlerini kullanarak, aynı günde saat farkıyla pek çok yavruya sahip olabiliyor. İşte bu nedenle, kimi siyah, kimi beyaz, kimi tekir, kimi sarı, ama hepsi kardeş olan kedicikler yaşama adım atıyorlar.

Doğumun başlamasına yakın anne kedide bir huzursuzluk başlıyor. Öyle ki bazıları neredeyse kesintisiz denebilecek düzeyde miyavlıyor ve rahatsız edilmeyecekleri, yalnızca kendi seslerinin duyulduğu sessiz, karanlık bir yer arıyorlar... Doğumun başlayacağı rahimdeki kasılmalarla sinyalini veriyor. Ardından kısa aralıklarla dünyaya sekiye varan sayıda yavru geliyor. Bir bakıyorsunuz üç yavru birbirine tıpatıp benzerken, diğerleri “Aynı anneden mi

çıkılmış bunlar?” dedirtiyor. “Birbirleriyle nasıl oluyor da kardeş olabiliyorlar?” İnanamıyorsunuz! Aslında yanıt çok basit: Çok eşle çiftleşen anne kedi, aynı gebelikle birkaç babalı yavrular dünyaya getiriyor!

Yumurtalar, Spermler

Yumurta hücresinin hormonların etkisiyle olgunlaşarak ovaryum (dişi yumurtalık) tarafından döl yatağına bırakılması (ovulasyon), çoğu canlıda periyodik bir gelişim. Yalnızca bazı memelilerde, ovulasyon çiftleşmeyle bir refleks olarak gerçekleşiyor. Dişi kediler de çiftleştikten sonra yumurta atan canlılar. “İndüklenmiş ovulasyon” olarak tanımlanan bu mekanizma, dişi ke-

di çiftleşmeyle uyarıldığında harekete geçiyor ve dişinin yumurta kanalına yumurtalar düşmeye başlıyor. Yani dişi çiftleşerek hormonal metabolizmasını harekete geçirip yumurtalarını bırakıyor. Bu yumurtalar dişinin çiftleştiği birden fazla erkek tarafından kanalda döllenebiliyor ve böylece bir gebelikte dünyaya gelen kardeşler babaları farklı olduğundan birbirlerinden fiziksel görünüşleri açısından çok farklı olabiliyor. Yani bir yavru süt beyazken, diğer yavrunun siyah, beyaz, kahverengi, diğerlerinin de alacalı olması farklı babalardan aldıkları genetik özellikler.

Çiftleşmeyle Uyarılan Hormonlar ve Gebelik

Kediler mevsime bağlı olarak çiftleşme dönemine giren poliöstrik hayvanlar. Yani onlar belirli mevsimde birkaç kez çiftleşme yapabildikleri kızgınlık dönemi gösterebiliyorlar.

Ama kızgınlık dönemine giren bir kedinin yumurta kanalına yumurta atarak döllenmeyi beklediğini sanmayın. Bir dişi kedinin kızgınlık döneminde önce erkek kediyi kabul etmesi ve sonra o erkekle çiftleşmesi gerekiyor ki hormonlar harekete geçsin ve yumurta atımı (ovulasyon) gerçekleşsinsin.

Yumurta kanalına düşen bir ya da birkaç yumurtanın (ovum) kanalda belirli bir bekleme süresi oluyor. Erkeğin sperm hücreleri döl yatağında bir süre canlılığını koruyup hemen ölmediği için arka arkaya çiftleşmeler sonucu atılan yumurtalar kanalda dölleniyor. Kızgınlık döneminde olan kedi her çiftleşmesinde, uyarı alışında kanala yumurtalarını bırakmayı sürdürüyor. Dolayısıyla yumurtaları birden fazla erkek tarafından döllenebiliyor. Böyle olunca da yavru kedilerin babalarından aldıkları genlerle farklı farklı özellikleri olabiliyor.

Poliöstrik hayvanlar olmaları nedeniyle kızgınlık döneminde gebe kalan kedi, gebeliğinin sona ermesiyle birlikte eğer çiftleşme mevsimi hala devam ediyorsa yeniden kızgınlık gösteriyor, yani çiftleşmeye hazır oluyor. Doğal ortamlarından kopmuş, evde yaşamını sürdüren evcil kedilerdeyse durum biraz daha farklı. Bu kediler, çevre koşullarının farklılaşmasından dolayı çiftleşme mevsimini uzatabildikleri gibi,

yıl boyunca da kızgınlık gösterebiliyorlar. Örneğin, bizim ülkemizdeki kediler ocak ayının son günleri dahil olmak üzere şubat ve mart aylarında başlayan kızgınlık dönemlerini ağustos ya da eylül ayında sonlandırıyorlar. Evcil kedilerdeyse bu dönem bütün yıl bile yayılabilir.

Elbette bir kedinin çiftleşme dönemine girmesi, cinsel cazibeye sahip olup çiftleşme davranışı gösterebilmesi, belirli bir olgunluğa eriştiklerinde oluyor. Bu da 6-10 aylık olduklarında ya da 2,5 kg vücut ağırlığına eriştiklerinde olası. Bu kedilere de "cinsel olgunluğunu elde etmiş" kediler deniliyor.

Dişi kedilerin cinsel yaşamlarında, proöstrus, östrus, metöstrus ve anöstrus adı verilen dört evre söz konusu. Yani bir kedi bu evrelerden geçerek çiftleşme dönemini tamamlıyor. Proöstrus, çiftleşmenin hemen öncesindeki dönemin adı. Yarım günle 3 gün arasında bir zaman alıyor. Bu dönemde dişi erkeğe çok cazip geliyor, ancak dişi erkeği kabul etmiyor. Dişinin üreme organlarında belli belirsiz değişimler olabiliyor. Bu dönemde kedi yerde yuvarlanıyor, kafasını ve ensesini sürekli yabancı cisimlere sürmek istiyor. Başını patileriyle ovalıyor. Miyavlıyor.

Östrus, çiftleşmenin olduğu "kızgınlık" da denilen döneme verilen ad. Bu dönem kopulasyonunun yani çiftleşmenin olup olmamasına bağlı olarak 3-15 günlük foliküler faz yani yumurta atma dönemi şeklinde seyrediyor. Ortalama süresi de 3-5 gün. Yani bir kez daha vurgulayalım, kızgınlık, kedilerde çiftleşmeye bağlı bir dönem. Süresi ve iki östrus arası uzunluk da büyük ölçüde bundan etkileniyor. Bu durumda da 4 farklı tablo ortaya çıkabiliyor. Östrus süresince bir erkekle te-

mas olmazsa ovulasyonsuz bir dönem oluyor. Çiftleşme olmuş ancak ovulasyon olmamış olabiliyor. Ovulasyon olmuş ancak fertilizasyon (dölllenme) şekillenmeyip yalancı gebelik görülebiliyor. Ovulasyon ve fertilizasyon olabiliyor. Kızgınlık döneminin davranışsal olarak tipik sayılacak belirtileri de var. Bu dönemdeki kediler kuyruk kökünü ellenmesine tepki veriyor. Kuyruğunu sallıyor, yana doğru çekiyor ve sık sık çişini yapacakmış gibi işeme pozisyonu alıyor. Çok hareketli de oluyor ve daha çok tırmalama hareketleri yapıyor. Evden de bu dönemde kaçıyor.

Metöstrüs, çiftleşmenin olmadığı iki kızgınlık (östrus) arasındaki süre olarak tanımlanıyor. Bu dönem de ortalama 21 gün (14-28 gün) sürüyor. Kedilerde bu dönemde seksüel davranışlar görülüyor.

Anöstrus ise seksüel dinlenme döneminin adı. Artık dişi kedi üreme derdini bir yana bırakıp, rutin yaşamını sürdürüyor. Seksüel istek göstermiyor ve erkek kedileri yanına yaklaştırmıyor. Ovaryum ve uterus faaliyetleri baskılanmış oluyor. Bu dönem de genellikle ekim ile kasım aylarını kapsıyor.

İşte kediler bu şekilde soylarını devam ettiriyorlar ve bu nedenle onlar üremeyi oldukça önemsiyorlar. Onlar için yaşamın anlamı: üremek!

Gülgün Akbaba

Konu Danışmanlarımız Veteriner Hekim Seda Horum ve Veteriner Hekim Beycan Ferad'a bilgilendirmelerinden dolayı teşekkür ederiz.

Kaynaklar

Kalkan C., Horoz H., "Pubertas ve Seksüel Sikluslar", (Editör: Alaçam E., "Evcil Hayvanlarda Doğum ve Infertilite", Medisan yayın Serisi)
Dinç A., "Doğum" (Editör: Alaçam E., "Evcil Hayvanlarda Doğum ve Infertilite", Medisan yayın Serisi)